

Uniwersytet
Ekonomiczny
w Katowicach

Prof. dr hab. Aldona Frączkiewicz-Wronka, prof. zw. w UE
Kierownik Katedry
Zarządzania Publicznego i Nauk Społecznych

Katowice, 12.06.2023r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Pokory pt: “Wykorzystanie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w polityce społecznej”

napisanej w ramach dziedziny nauki: nauki ekonomiczne, dyscypliny naukowej: ekonomia. Promotorem pracy doktorskiej jest prof. dr hab. Janina Filek, promotorem pomocniczym dr Maciej Frączek

Podstawą przygotowania recenzji jest pismo prof. dr. hab. inż. Stanisława Popka, Dyrektora Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 02.03.2023, w którym Pan Profesor zwraca się do mnie z prośbą o ocenę pracy mgr Magdaleny Pokory pt: “Wykorzystanie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w polityce społecznej”.

Recenzowana rozprawa doktorska została wszczęta w dniu 26.10.2015 roku w dziedzinie nauk ekonomicznych, dyscyplinie nauk o ekonomii, a jej problematyka mieści się w aktualnie obowiązującej dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie nauk o ekonomii i finansach.

1. Podstawy prawne realizacji recenzji

Stosowne pismo oraz manuskrypt pracy doktorskiej mgr Magdaleny Pokory wpłynęły w dniu 10.03.2023 do Kancelarii Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach¹. Niniejsza ocena jest sporządzona zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz.1789) i przepisach wprowadzających ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 30.08.2018 poz.1669) i odnosi się do elementu wyszczególnionego w powołanej regulacji w artykule 13, punkt 1 ww ustawy w którym czytamy: *Rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, o którym mowa w art. 20 ust. 7, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej* oraz w zgodzie z & 6, ust.4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz.261).

¹ Spóźnienie w realizacji recenzji wynika ze złamania przez recenzenta ręki w dniu 07.04.2023 i wynikających z tego zdarzenia konsekwencji tj. kresu przebywania na l-4 i ograniczonej sprawności manualnej.

2. Część ogólna

Recenzji poddana została dysertacja doktorska, licząca łącznie 305 stron wydruku komputerowego, obejmująca: wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, objęte kanonem spisy, w tym literatury, tabel i rysunków oraz załączniki. Zasadnicza część pracy poświęcona poszukiwaniom odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze znajduje się na stronach 5-248.

Recenzowana praca została przygotowana w zgodzie z wymogami formalnymi stawianymi dysertacji na stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Dysertacja ma charakter teoretyczno-empiryczny. Tej logice (tj. przenikanie się wątków teoretycznych i odniesionych do obserwowanej praktyki) przyporządkowany został podział treści dyskutowanych w pracy, gdzie świadomie równoważono rozważania teoretyczne oraz omówienie wyników badań własnych i refleksje wynikające z analizy otaczającej rzeczywistości. O teoretyczno-empirycznym charakterze dysertacji świadczy także zachowana równowaga między dyskutowanymi problemami. Obydwie perspektywy poznawcze są bardzo dobrze osadzone zarówno w warstwie literaturowej jak i w kontekście wyłaniającym się w konsekwencji prowadzonych badań terenowych. Ich synteza oraz poszukiwanie uniwersalnych prawidłowości pozwoliło na określenie i systematyzację rodzaju działań podejmowanych przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne w wybranych przez Autorkę do analizy obszarach polityki społecznej oraz identyfikację czynników i procesów determinujących zakres i rodzaj ich zaangażowania w proces (s. 192).

Edycyjne praca jest przygotowana niezwykle starannie. Podkreślenia wymaga między innymi perfekcyjne zestawienie wykorzystywanych źródeł literaturowych. Ich staranny dobór i widoczna dbałość o wykorzystanie pozycji z tzw. głównego nurtu zasadniczo przewyższa oczekiwania stawiane przed pracami na stopień doktora nauk i jednoznacznie potwierdza bardzo dobry warsztat naukowy Doktorantki oraz jej staranne przygotowanie do prowadzenia prac naukowych prowadzących do budowania nowej teorii średniego zasięgu. Do czego upoważnia prowadzenie badań w rygorze jakościowym.

Dobre zilustrowanie graficznie - tam gdzie miało to sens - dyskutowanych treści rysunkami i zestawieniami tabelarycznymi jest także walorem recenzowanej pracy.

Dokonana analiza powiązań społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw zarówno z oddziaływaniem czynników instytucjonalnych, organizacyjnych i indywidualnych jak i przebiegu wewnętrznych procesów nakierowanych na identyfikację oczekiwań otoczenia pozwoliło Autorce na zidentyfikowanie prawidłowości umożliwiających przyjmowanie adekwatnych do wyzwań strategii działania przez organizacje (s.193).

Z punktu widzenia umiejętności formułowania myśli własnych oraz przytaczania cudzych, jak również poprawnego posługiwania się językiem polskim ocenianą pracę należy uznać za wybitną. Ta ostatnia opinia recenzenta znajdzie swoje odzwierciedlenie w sformułowaniu wniosku końcowego o wyróżnienie pracy możliwością jej opublikowania i jeśli będzie to możliwe wnioskowanie o jej nagrodzenie i/lub wysłanie na licznie obecnie ogłaszane konkursy (np. przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych).

3. Część szczegółowa

W części szczegółowej w trakcie przygotowywania recenzji ww. pracy doktorskiej zostały zastosowane następujące kryteria oceny: (3.1) wybór tematu; (3.2) założenia badawcze, cel rozprawy, tytuł; (3.3) struktura i spełnienie wymogów formalnych w tym

poprawność formalno-językowa; (3.4) zawartość merytoryczna i ocena warsztatu naukowego zaprezentowanego w pracy

3.1. Wybór tematu

Liczne zmiany (miedzy innymi demograficzne, polityczne i ekonomiczne) toczące się w Europie końcu XX i początku XXI wieku oraz powolne implementowanie Europejskiego Modelu Społecznego w przestrzeń gospodarczą przyczyniają się do rosnącego zainteresowania koncepcją społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Poddanie regułom rynkowym wielu dziedzin życia stworzyło potrzebę kreowania zachowań prospołecznych, nawet w tych sferach i obszarach, które dotychczas uchodziły za obowiązek i przywilej państwa, stąd globalny nacisk na ożywianie działań, które są zaliczane do zakresu polityki społecznej realizowanych w podmiotach prywatnych. Działanie takie zaczyna być postrzegane jako nowatorski i kluczowy składnik strategii rozwoju nowoczesnych organizacji działających w turbulentnym otoczeniu biznesowym. Jednakże wprowadzanie prospołecznych strategii, wymaga śmiałego podejścia w działaniu i posiadania konkretnej wizji przyszłości uwzględniającej znaczenie zarządzania rozwojem społeczeństwa poprzez wspieranie określonych dziedzin jego funkcjonowania w konsekwencji realizacji celów polityki społecznej przez „nieoczywiste” podmioty. Trudno bowiem zakwalifikować przedsiębiorstwa jako „oczywiste” podmioty polityki społecznej.

Problemem, jaki obecnie rysuje się przed państwami jest znalezienie konsensu między oczekiwaniami obywateli w zakresie zaspokojenia ich potrzeb a ekonomicznymi możliwościami im sprostania co skutkuje poszukiwaniem sprawnych metod zarządzania ograniczonymi zasobami sektora publicznego i prowadzi ku pobudzeniu działań nakierowanych na poszerzanie grupy podmiotów zaangażowanych w kreowanie podstaw dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Stąd też rosnące w Europie zainteresowanie podmiotami prywatnymi jako realizatorami - przynajmniej w jakiejś drobnej części – celów polityki społecznej państwa.

Transformacja polskiej polityki społecznej po 1989 roku zamknęła okres realnego socjalizmu i stworzyła fundament dla nowego otwarcia już w ramach gospodarki rynkowej. Zaistniała zmiana pozwoliła na ekonomizację sektora publicznego i jego dynamiczny rozwój zarówno w odniesieniu do praktyki działania jak i refleksji teoretycznej nad społecznymi aspektami gospodarowania. Co było niezbędne dla efektywnego wdrażania idei socjalnej w rzeczywistość organizacyjną i społeczną. Silne przenikanie wzorców zachodniego modelu funkcjonowania organizacji publicznych do praktyk działania sektora publicznego w Polsce uwolniło nową energię i zmieniło społeczny krajobraz paternalistycznego państwa zmuszając je do dostosowania się do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, wymagających reakcji w postaci odpowiedzi na konkretne problemy i potrzeby społeczne oraz pogłębiania relacji między biznesem a społeczeństwem.

Idee społecznej odpowiedzialności jako praktyki działania przedsiębiorstw – jak wskazuje analiza źródeł literaturowych przygotowana i przedstawiona przez Doktorantkę - silnie i wielowątkowo rozwija się od końca XX wieku. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw szczególnego znaczenia nabiera w kontekście kryzysu gospodarczego z lat 2007-2009 (s. 22) oraz zmian społeczno-gospodarczych będących następstwem epidemii COVID-19 (s.25). Jak słusznie wskazuje Doktorantka turbulencja otoczenia prowadzi do poszukiwania nowych lub wzbogacania starych podejść teoretycznych, które mogą w lepszy

niż dotychczasowy sposób pomagać w interpretacji uwidaczniających się zachowań podmiotów prywatnych.

Dokonana przez Doktorantkę analiza definicji (s.32) podkreślających wymiar/przedmiot społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw pozwoliła Jej na stwierdzenie, że badany konstrukt jest wielowymiarowy, dynamiczny i ujmujący adekwatne do wyzwań kwestie społeczne i normy (s. 33), przyczynia się do tworzenia wspólnej wartości (s.34), jest zorientowany na interesariuszy (s.34) a jego znaczenie dla kształtowania dobrobytu społecznego (s.35) jako efektu wykorzystania możliwości przedsiębiorstw w zakresie przeciwdziałania nierównościami, dyskryminacji, wspierania przedsiębiorczości społecznej oraz wypracowania nowych, zrównoważonych rozwiązań dla środowiska (s. 39) jest znaczący. W końcu jest także wyrazem dostosowania się przedsiębiorstw do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, wymagających reakcji w postaci odpowiedzi na konkretne problemy i potrzeby społeczne, co w długim perspektywie wiąże się z kształtowaniem dobrobytu społecznego rozumianego jako łączenie aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych.

Poszukiwanie sposobów mających na celu poprawę dobrobytu społecznego jest od wielu lat jednym z ważniejszych obszarów dociekań badawczych w domenie polityki społecznej. Rezultaty owych dociekań są ważne, bowiem wytyczają i wpływają na kierunki nie tylko polityki społecznej ale również gospodarczej państwa. Teoretycy formułują uniwersalne reguły zwiększające racjonalność gospodarowania a praktycy starają się zaproponowane rozwiązania wprowadzić w rzeczywistość organizacyjną, tak aby zakładane cele były osiągalne, doprowadzać do ograniczania wysokiego zużycia zasobów, ograniczać nieefektywność ekonomiczną i organizacyjną oraz społeczną niesprawiedliwość w dostępie do usług i świadczeń zapewniających obywatelom możliwość realizacji ich potrzeb. Na kanwie rozważań praktycznych pojawia się naukowy namysł nad przyszłością państwa opiekuńczego i efektywnością dotychczasowych modeli polityki społecznej przez nie realizowanych a nade wszystko rolą i zadaniami do spełnienia w sferze społecznej przez przedsiębiorstwa.

Wskazane powyżej przesłanki przyczyniły się do podjęcia przez mgr Magdalenę Pokorę rozważań przedstawionych w przedłożonej do oceny dysertacji. Recenzowana praca awansowa wpisuje się w nurt poszukiwań czynników, które sprzyjają efektywnej realizacji zadań stawianych przed systemem nowoczesnej polityki społecznej.

Zaproponowany temat pracy jednoznacznie należy ocenić jako wybrany trafnie. Autorka wykazała się umiejętnością dostrzeżenia tego co istotne z punktu widzenia możliwości rozwoju teorii, jak i przydatności dla praktyki. Wybór tematu należy uznać zatem za w pełni uzasadniony.

3.2. Założenia badawcze, cel rozprawy, tytuł.

Recenzowana dysertacja lokuje się w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Wskazanej perspektywie poznawczej podporządkowane zostały ustalenia początkowe odnoszące się do formalnych wymagań związanych z realizacją dysertacji.

Założenia pracy zostały sformułowane w konsekwencji analizy literatury przedmiotu, dostępnych statystyk opisanych w powołanych raportach obrazujących efekty realizowanej polityki społecznej oraz oceny wytycznych Unii Europejskiej odnoszących się do regulacji i

obowiązków w zakresie kształtowania warunków społeczno-ekonomicznych nakładanych na podmioty prywatne (s.191).

Przeprowadzona analiza literatury przedmiotu pozwoliła na zidentyfikowanie luki badawczej i przygotowanie głównego pytania badawczego w brzmieniu: Jakie działania są podejmowane przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne w Polsce w obszarach polityki społecznej oraz jakie czynniki i procesy decydują o podejmowaniu tej aktywności.

Autorka postanowiła ograniczyć obszar poszukiwań badawczych do trzech obszarów polityki społecznej tj.: równowaga życie zawodowe i rodzinne, wspieranie aktywności osób starszych oraz promocja i ochrona zdrowia (s.9).

Dezagregacja pytania głównego pozwoliła Autorce na sformułowanie 4 pytań szczegółowych (s. 119) w brzmieniu:

1. Jakie działania podejmują przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne w zdefiniowanych powyżej obszarach polityki społecznej?
2. Jakie czynniki i procesy wpływają na podejmowanie przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne aktywności w obszarach polityki społecznej?
3. W jakim zakresie przekonania przedstawicieli przedsiębiorstw oraz instytucji polityki społecznej na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Polsce umożliwiają włączenie inicjatyw SOP w realizację zadań polityki społecznej?
4. W jakim zakresie obowiązujące regulacje i polityki publiczne oddziałują na podejmowanie przez przedsiębiorstwa działań SOP w wybranych obszarach polityki społecznej?

Poszczególne rozdziały ocenianej dysertacji zawierają rozważania prowadzące do odpowiedzi na każde z postawionych pytań przy czym należy podkreślić, że zamiarem Autorki nie było określenie ilościowej skali występowania zjawiska, ale identyfikacja i pogłębiona charakterystyka czynników i procesów oddziałujących na podejmowanie działań we wskazanych obszarach polityki społecznej (s.119).

Treść i zakres postawionych pytań w opinii recenzenta w pełni wpisuje się w przedstawione zamierzenie badawcze i świadczy o dojrzałym warsztacie badawczym Autorki ocenianej dysertacji.

Sformułowanym pytaniom badawczym podporządkowała Doktorantka wybraną strategię badawczą, wykorzystującą wielokrotne studium przypadku (s.125) dla którego zdefiniowano respondentów biorących udział w badaniu według założonych kryteriów (ss.125-126). Ostatecznie sporządzono listę potencjalnych 50 podmiotów prywatnych do udziału w badaniach, z której wyselekcjonowano 25. Ostatecznie w badaniach udział wzięło 18 podmiotów, których wykaz i zidentyfikowany obszar uprawianych w ramach obszarów polityki społecznej działań został przygotowany w formie tabelarycznej (s.127). Instytucje publiczne, realizujące cele statutowe polityki społecznej wskazano w tabeli 18 (s. 128). Z ich przedstawicielami przeprowadzono wywiady zogniskowane. Ostatecznie w wywiadach zogniskowanych wzięło udział 14 uczestników z 7 typów organizacji działających w sektorze publicznym zaangażowanych w dostarczanie usług społecznych a działających w 6 województwach. Uzasadnienie wyboru do badania konkretnych jednostek jest jednym z trudniejszych elementów projektowania badań w rygorze jakościowym (oczywiście w ilościowym też jest trudno, ale dobrze zdefiniowane kryteria doboru próby są niezwykle pomocne. W tym miejscu pojawiła się u recenzenta potrzeba zadania pytania Doktorantce do

odpowiedzi w trakcie publicznej obrony o to jakie kryteria zdecydowały o wyborze wskazanych konkretnych organizacji publicznych do badania oraz o wyjaśnienie przesłanek, które zdecydowały o uwidocznionej w tabeli 18 s. 128 strukturze próby w odniesieniu zarówno do typu organizacji jak i terytorialnego ich rozmieszczenia.

Za słuszne i zgodne ze sztuką uznaję przygotowanie przez Autorkę wykorzystywanych w pracy pojęć związanych ze społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstw i całym aparatem pojęciowym polityki społecznej, w tym szczególnie zaprezentowanie klasyfikacji modeli polityki społecznej według G. Espinga-Andersena, aczkolwiek zastanawia recenzenta przytoczenie tylko tej jednej typologii - oczywiście jest to jedna z najczęściej powoływanych w literaturze, ale nie jedyna. Istotne dla konstrukcji logicznej dysertacji jest omówienie zasad doboru czynników społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa na różnych poziomach (instytucjonalnym, organizacyjnym i indywidualnym (ss. 53-62), które czytelnikowi pozwala na prawidłowe zrozumienie procesu modelowania dokonanego przez Doktorantkę oraz docenienie trudu, który był włożony w ten proces od ich identyfikowania a następnie redukcji do postaci możliwej do wykorzystania w narzędziu badawczym.

Sformułowane zamierzenia badawcze oraz sposoby poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania badawcze są niewątpliwie wartościowe i pozwalają na postawienie wysokiej oceny umiejętności projektowania i prowadzenia badań przez Doktorantkę. Zaproponowane obszary tematyczne i dokonane w nich szczegółowe poszukiwania wyniknęły zarówno z przeprowadzonych dociekań teoretycznych w literaturze przedmiotu, jak i obserwacji procesów realnych w zakresie projektowania i realizowania polityki publicznej, w tym polityki społecznej na poziomie państwa i jej emanacji w działaniach podejmowanych przez podmioty sektora prywatnego i publicznego.

Także sformułowany tytuł pracy uznaję za jak najbardziej zasadny, wpisuje się on bowiem trafnie w całość badań dotyczących przebiegu, metod, instrumentów oraz oceny skuteczności i efektywności procesów wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego – oczywiście w odniesieniu do badanego przez Doktorantkę obszaru.

Podsumowując, podkreślam swoją jednoznacznie pozytywną ocenę odniesioną do tej części recenzji. W sposób zrozumiały i logiczny Autorka przedstawiła swoje zamierzenia w odniesieniu do zawartości oraz sposobu prezentacji podejmowanych w dysertacji rozważań. Prawidłowo zostały one zaprezentowane we wstępie (ss. 5-14), następnie przywołane w treści rozważań prowadzonych w rozdziale trzecim (ss.117-135) i w końcu w zakończeniu (ss.249-261) stanowiącym podsumowanie pracy i syntezę prowadzonych badań. Postrzegam to jako zaletę pracy, bowiem taki sposób prezentacji celów pracy dowodzi świadomego dążenia do podporządkowania prowadzonych badań przyjętym założeniom badawczym, co dobrze świadczy o warsztacie naukowym Autorki.

3.3 Struktura i spełnienie wymogów formalnych w tym poprawność formalno-językowa;

Przedstawiona do oceny praca obejmuje: *wstęp (ss.5-14), pięć rozdziałów, w tym: Rozdział I, Istota społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw – ujęcie teoretyczne (ss. 15-63), Rozdział II, Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w polityce społecznej (ss.64-116), Rozdział III, Założenia i przebieg badań empirycznych (ss. 117-135), Rozdział IV, Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw a polityka społeczna w Polsce (ss. 136-191),*

Rozdział V, Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w realizacji polityki społecznej w Polsce – prezentacja i analiza wyników badań własnych (ss.192-248), Zakończenie (ss. 249-261), Literaturę (ss. 262-300), Spis tabel (ss.301-302), Spis rysunków (s. 302) oraz Załącznik 1 i 2 (ss. 303-305). W spisie tabel znajduje się 30 a w spisie rysunków 10 pozycji. Zamieszczone w pracy załączniki zawierają dyspozycje do wywiadów wykorzystanych w zastosowanych narzędziach badawczych, w tym zestaw zagadnień do wywiadu z menedżerami odpowiedzialnymi za realizację działań z zakresu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz zestaw zagadnień do zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) z udziałem przedstawicieli podmiotów polityki społecznej.

Zamieszczona bibliografia jest imponująca, łącznie ponad 800 pozycji (szacowanie wynikające z liczby rekordów na standardowej stronie bowiem zgodnie z obecnymi wytycznymi dotyczącymi edycji pracy nie ma numeracji rekordów). Literatura została podzielona na części dotyczące wykorzystanych rozdziałów z monografii i artykułów, raportów, aktów prawnych oraz stron internetowych. W przeważającej większości Autorka analizowała i syntetyzowała treści dyskutowane w pozycjach angielskojęzycznych, ale podkreślić należy rzetelne uwzględnienie polskiej myśli teoretycznej w podjętej problematyce. Wykazane źródła służące do sformułowania tematu pracy i prowadzonych rozważań uznaję za prawidłowo dobrane, szczególnie jeśli bierzemy pod uwagę dominujący charakter pracy czyli praktyczną ocenę stopnia korzystania z wybranego rozwiązania praktykowanego w organizacjach, w których przeprowadzono badanie.

Podział treści zawartej w dysertacji na 5 rozdziałów jest efektem logicznego ich grupowania wynikającego z rozważań będących konsekwencją analizy literatury, danych statystycznych zawartych w cytowanych raportach, egzegezy aktów prawnych, omówienia istniejących w badanym zakresie praktycznych rozwiązań problemu w Polsce i w wybranych krajach UE, zaprojektowania instrumentu diagnostycznego do badań empirycznych oraz metaanalizy informacji uzyskanych ze wskazanych powyżej źródeł poznania.

Generalnie logika pracy jest podporządkowana następującemu grupowaniu: analiza teoretyczna na podstawie studiów światowej i polskiej literatury przedmiotu badań (rozdziały I, II); analiza uwarunkowań projektowania i realizowania celów polityki społecznej w wybranych okresach jej funkcjonowania (rozdział IV); założenia metodologiczne i metodyczne oraz scenariusz badań terenowych (rozdział III), synteza oraz weryfikacja empiryczna teorii i wnioskowanie (rozdział V, zakończenie).

Odnosząc się do struktury i spełnienia wymogów formalnych na wyróżnienie zasługuje sposób prezentacji prowadzonych rozważań. W szczególności przy prezentacji wyników badań i dociekań literaturowych Autorka w sposób właściwy udokumentowała wykorzystanie źródeł bibliograficznych wraz z ich wykazem na końcu pracy. W całej pracy poprawnie zostały opisane tabele i wykresy. Język i styl rozprawy nie budzą zastrzeżeń. Autorka w sposób klarowny przedstawiła swoje i cudze myśli. Język pracy jest generalnie zrozumiały, oparty na poprawnym wykorzystaniu terminologii typowej dla rozważań prowadzonych w obszarze ekonomii, polityki społecznej i koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa. Autorka precyzyjnie stosuje aparat pojęciowy związany z oceną społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w relacji do realizacji celów polityki społecznej oraz nie popełnia błędów terminologicznych snując rozważania w odniesieniu do badanego obszaru.

Reasumując należy stwierdzić, że struktura logiczna rozprawy, oparta na doborze i sekwencji prezentowanych w niej treści została w sposób właściwy podporządkowana jej tytułowi oraz przyjętym założeniom badawczym, stąd strukturę pracy oceniam pozytywnie.

3.4 Zawartość merytoryczna i ocena warsztatu naukowego zaprezentowanego w pracy

W omawianej pracy, źródła literaturowe posłużyły pierwotnie do zbudowania założenia o niewielkim zakresie, ujmowania na gruncie literatury krajowej problemów dotyczących udziału i roli przedsiębiorstw realizujących koncepcję SOP w zaspokajaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych (s. 117) oraz marginalizowania zagadnień zarządzania wiekiem i łączenia funkcji zawodowych z pełnieniem ról opiekuńczych (s.117). Zauważona przez Autorkę dysertacji luka badawcza skłoniły Ją do podjęcia rozważań nad zaangażowaniem przedsiębiorstw wdrażających koncepcję SOP w realizację zadań z zakresu polityki społecznej. Recenzent chciałby podkreślić, że w momencie, w którym otwierany był przewód doktorski mgr Magdaleny Pokory (2015 r.) faktycznie w literaturze polskiej nie był to szczególnie eksplorowany temat, co jednak w ostatnich latach nieco zmieniło, bowiem Cele Zrównoważonego Rozwoju i Agenda 2030 wyraźnie przeorientowały spektrum działania przedsiębiorstw. SOP przestał być elitarna modą a stał się rzeczywista koniecznością jeśli spójność społeczna ma być osiągnana.

Modelem strukturyzującym rozważania były opublikowane, mające wpływ na rozwój dyscypliny i praktyki, wyniki prac D. Wood, w którym dowartościowano podejście procesowe do analizy rezultatów polityki społecznej implementowanej w organizacjach rynkowych. Przyjęcie takiej perspektywy poznawczej umożliwiło Autorce poszukiwanie wyjaśnienia ujawnionych w prowadzonych przez Doktorantkę badaniach prawidłowości. Zastosowanie modelu D. Wood pozwoliło na włączenie do analizy perspektywy instytucjonalnej, w której dochodzi do swoistej konwergencji czyli wzajemnego przenikania się wątków teoretycznych czerpanych z bogactwa nauk o ekonomii, zarządzaniu publicznym i o polityce. Nie bez znaczenia jest również korzystanie z ustaleń czynionych w obszarze nauk prawnych.

Przeprowadzona egzegeza źródeł literaturowych, wskazanych powyżej dyscyplin przyczyniła się do identyfikacji czynników decydujących o podejmowaniu przez przedsiębiorstwa działalności w obszarze aktywnej i pasywnej polityki społecznej. Rozróżnienie na aktywną i pasywną politykę społeczną bardzo dobrze oddaje w opinii recenzenta istotę i znaczenie recenzowanej pracy, bowiem Autorka identyfikuje zarówno te działania które nastawione są na pomoc dla tych osób, którym potrzebne jest wsparcie w zaspokajaniu ich podstawowych potrzeb, jak działania nakierowane na te osoby, które potrafią wykorzystywać pojawiające się wsparcie do istotnej zmiany swojej pozycji w strukturze klasowo-warstwowej społeczeństwa.

Wyważone zbilansowanie źródeł wyjaśniających zastosowane podejście teoretyczne czyli odnoszących się do opisu uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw realizujących koncepcję SOP pozwoliły na przygotowanie przez Doktorantkę bogatego studium zachowań organizacyjnych przedsiębiorstw które wobec w swoich strategiach uwzględniają: problemy godzenia życia zawodowego z życiem rodzinnym; wspieranie aktywności osób starszych, w tym zarządzania wiekiem oraz kwestie promocji i ochrony zdrowia (s.118).

Podkreślić należy także dobre przygotowanie badań terenowych i niezbędnych dla ich przeprowadzenia narzędzi badawczych. Autorka dysertacji wykorzystwała jakościowe metody

badan, uznając, że ich zastosowanie umożliwi wyjaśnienie przyczyn działań i wejście w głąb procesów przebiegających w badanych organizacjach. Uzasadnieniem takiego wyboru metodyki badań według Autorki, jest małe rozpowszechnienie twórczych poszukiwań relacji pomiędzy działaniami z zakresu polityki społecznej a praktykami zarządczymi obserwowanymi w przedsiębiorstwach zaangażowanych w tworzenie dobrostanu dla swoich pracowników i otoczenia w którym organizacja działa.

Badania główne (indywidualne wywiady pogłębione i zogniskowane wywiady grupowe) zostały wzbogacone o analizę dokumentów, informacji katalogów dobrych praktyk dotyczących realizowanych działań SOP, analizą regulacji, dokumentów dotyczących realizacji polityki społecznej w Polsce oraz działań administracji publicznej na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Polsce.

Analiza materiału zgromadzonego w trakcie postępowania badawczego potwierdziła założenie o występowaniu różnorodnych czynników oddziałujących na podejmowanie działań z zakresu SOP a sformułowane wnioski z przeprowadzonych badań własnych w zakończeniu pracy uzupełniono o odniesienia do raportów, prac badawczych i opracowań teoretycznych innych autorów (s.248).

W tym miejscu recenzent doceniając wysiłek Autorki włożony w przygotowanie dysertacji chciałby wskazać co jest istotną w jego opinii istotną wartością potwierdzającą umiejętność przygotowania i prowadzenia terenowych badań a następnie przeprowadzenia syntezy wyników w perspektywie literatury przyczyniająca się do wzbogacania dotychczasowej wiedzy o:

1. Identyfikację i analizę teoretycznych podejść do konstruktów „społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw” oraz zaproponowanie autorskiej definicji
2. Przygotowanie całościowego opisu koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa w relacji do celów polityki społecznej
3. Powiązanie kwestii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw z kształtowaniem dobrobytu społecznego
4. Wykorzystanie podejścia nowej ekonomii instytucjonalnej do interpretowania działań podmiotów gospodarczych, w tym tych z zakresu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw jako efektu interakcji z otoczeniem
5. Wyjaśnienie zjawiska zaangażowania przedsiębiorstw realizujących koncepcje społecznej odpowiedzialności w odniesieniu do działań z zakresu godzenia życia rodzinnego z zawodowym, aktywizacji osób starszych oraz promocji i ochrony zdrowia

Ocena warsztatu badawczego Autorki dysertacji i w jego zastosowania uzyskane wyniki pozwala na stwierdzenie, iż sformułowane zamierzenie badawcze pracy oraz sposoby pozyskiwania odpowiedzi na postawione pytania są niewątpliwie ciekawe i pozwalają na postawienie pozytywnej oceny dla umiejętności projektowania i prowadzenia badań naukowych. Zaproponowane obszary tematyczne uwidocznione w założeniach i dokonane w nich szczegółowe poszukiwania wyniknęły zarówno z przeprowadzonych dociekań teoretycznych w literaturze przedmiotu, jak i obserwacji wynikających z zaangażowania profesjonalnego w Doktorantki.

Reasumując sformułowany cel pracy głównie odnoszący się do wątków teoretycznych i praktycznych został zrealizowany. Jego weryfikacji – w przeważającej mierze posłużyły studia literaturowe i wyniki badań własnych Autorki. Doktorantka dobrze analizuje i

wzbogaca praktykę, nieco słabiej teorię. W pozytywach ocenianej pracy, w odniesieniu do wartości naukowej, należy przede wszystkim wskazać na jakość zaprojektowanego badania empirycznego, sposób jego przeprowadzenia i rzetelność przygotowanego opisu.

Autorka dołożyła należytej staranności w gromadzeniu materiału a jego nadmiar – wynikający z mnogości źródeł poznania – potrafiła w sposób logiczny i racjonalny pogrupować, zredukować i opisać w postaci czytelnej dla odbiorcy. Doceniam zatem wysiłek badawczy Doktorantki.

Zaprezentowane wnioski, dyskusja nad możliwymi praktycznymi zastosowaniami wyników prowadzonych analiz oraz uwagi odniesione do całej rozprawy skłaniają do stwierdzenia, że cele pracy zostały przez Autorkę zrealizowane w stopniu uzasadniającym pozytywną ocenę merytoryczną recenzowanej rozprawy.

4. Konkluzja

Zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz.1789) i przepisach wprowadzających ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 30.08.2018 poz.1669) oraz w zgodzie z & 6, ust.4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz.261) suma pozytywów dotyczących pracy doktorskiej magister Magdaleny Pokory pt. pt: “Wykorzystanie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w polityce społecznej” napisanej w ramach dziedziny nauki: nauki ekonomiczne, dyscypliny naukowej: ekonomia. Promotorem pracy doktorskiej jest prof. dr hab. Janina Filek, promotorem pomocniczym dr Maciej Frączek przedstawionych w treści recenzji jest wyższa niż zauważonych mankamentów, wobec powyższego wnioskuję o dopuszczenie Autorki do dalszych faz przewodu doktorskiego realizowanego w konsekwencji przeprowadzonego wszczęcia w dniu 26.10.2015 roku w dziedzinie nauk ekonomicznych, dyscyplinie nauk o ekonomii, a jej problematyka mieści się w aktualnie obowiązującej dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie nauk o ekonomii i finansach.

aldona frzkiewicz-wronka

Recenzent wskazuje także na możliwość poddania pod głosowanie (po pozytywnym przebiegu obrony pracy) przyjęcia uchwały o wyróżnieniu ocenianej dysertacji.

Pytania do Doktorantki:

1. Raportowanie ESG – czy jest to nowa moda podkreślająca społeczne zaangażowanie organizacji czy instrument „dyscyplinowania” tych organizacji, które nie przejawiały dotychczas zbyt dużej aktywności w realizowaniu pozaprodukcyjnych funkcji
2. Ponieważ Doktorantka w ramach konkluzji praktycznych zauważyła przydatność wyników swoich badań między innymi w tworzeniu nowych obszarów współpracy międzysektorowej wskazując na konieczność propagowania już istniejących możliwości związanych m.in. z tworzeniem partnerstw w ramach CUS recenzent prosiłby o przedstawienie autorskiej opinii na temat zasadności tworzenia i forsowania wskazanego organizacyjnego rozwiązania a szczególnie omówienia dynamiki rozwojowej CUSów.